

Õiguskantsler

Maarika Niidumaa
Meljo Musto
juhatuse liikmed
Meie Nursipalu MTÜ
nursipalu@gmail.com

Teie 31.07.2023 nr

Meie 31.08.2023 nr 6-1/231162/2304421

Harjutusvälja laiendamine planeerimisseadust kohaldamata

Lugupeetud Meie Nursipalu MTÜ juhatuse liikmed

Palusite kontrollida, kas 27. juunil 2023 välja kuulutatud relvaseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadus vastab põhiseadusele. Leidsite, et kui Vabariigi Valitsuse otsusel asutatava või laiendatava harjutusvälja korral ei kohaldata planeerimisseadust, siis ei ole tagatud inimeste õigus osaleda enda elukeskkonda puudutavate otsuste tegemisel. Märkisite veel, et planeeringute kehtestamise otsuseid pole võimalik vaidlustada, kui need puudutavad Vabariigi Valitsuse otsusel asutatud või laiendatud harjutusvälju. Täna Teid pöördumise eest.

Kõige ulatuslikum avalikkuse kaasamine on tõepoolest ette nähtud planeerimismenetluses. Mõistan Teie muret, kuid relvaseaduse § 85 täiendusi ei ole siiski põhjust pidada Teie nimetatud asjaoludel põhiseadusega vastuolus olevaks. Põhiseadusest ei tulene, et riigikaitseharjutusvälja saab asutada või laiendada vaid planeerimismenetluse kaudu. Samuti pole rikutud üldist põhiõigust menetlusele ja korraldusele ega kohtusse pöördumise õigust (põhiseaduse §-d 14 ja 15). Kuigi harjutusvälja erandkorras asutamisele või laiendamisele planeerimisseadust ei kohaldata, on isikutele tagatud võimalus osaleda harjutusvälja asutamise või laiendamise õigusakti andmise menetluses ning esitada oma seisukohad avatud menetluses. Samuti on isikutel õigus vaidlustada harjutusvälja asutamise või laiendamise korraldus halduskohtus.

Harjutusvälja erandkorras asutamine või laiendamine

Relvaseaduse (RelvS) § 85 täiendused¹ võimaldavad Kaitseväge ja Kaitseväe harjutusväljade kiirendatud rajamist erandlikes olukordades ilma planeerimisseadust kohaldamata. Planeerimisseaduses sätestatud menetlusreegleid ei kohaldata järgmistel tingimustel: 1) kui on olemas asjakohane ohuhinnang, millest nähtub oht riigikaitsele; 2) kui harjutusvälja asutamise või laiendamise ainus eesmärk on riigikaitse tagamine; 3) kui planeerimismenetluse läbiviimisest tulenev viivitus suurendab ohtu riigikaitsele (RelvS § 85 lg 3¹).

¹ Relvaseaduse § 85 täienduste ja nende põhiseaduspärasuse analüüsi kohta võite lugeda relvaseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu [seletuskirjast](#), lk 4 jj.

Muudatuse tulemusena ei pea harjutusvälja arendamiseks algamata, koostama ega kehtestama planeeringut. Harjutusvälja asutamise või laiendamise seotud Vabariigi Valitsuse korralduse andmed tuleb kanda planeeringusse ja planeeringut ei saa vaidlustada ulatuses, mis puudutab Vabariigi Valitsuse korraldusest tulenevate nõuete arvestamist (vt RelvS § 85 lg 3² laused 2 ja 3). Seega on relvaseaduse täiendustega loodud õiguslik alus harjutusvälja asutamiseks või laiendamiseks ilma planeerimiseaduses sätestatud menetlust läbi viimata.

Avalikkuse osalemine menetluses

Riigis tuleb sageli teha otsuseid, mis puudutavad paljude inimeste või ühiskonnagruppide huve. Probleemsete küsimuste lahendamisel saab kohaldada avatud menetlust ja selle menetluse käigus üritatakse jõuda kõiki osapooli enim rahuldava tulemuseni.

Eristatakse kaht liiki avalikkuse osalusega menetlusi: nn igäühe menetlused ehk populaarosalusega menetlused ning huviosalusega või puudutatud isikute osalusega menetlused. Planeerimismenetlus kui üks avatud menetluse liik on igäühe menetlus, haldusmenetluse seaduses sätestatud avatud menetlus on aga huviosalusega ehk puudutatud isikutega menetlus.²

Enne relvaseaduse täienduste jõustumist polnud kahtlust selles, et olulise ruumilise mõjuga riigikaitse ehitise rajamiseks, mille asukoha valiku või toimimise vastu on suur riiklik või rahvusvaheline huvi (nt harjutusväli), on kõige kohasem koostada riigi eriplaneering Planeerimismenetlusega on tagatud oluliselt suurem õigusselgus, huvitatud ja puudutatud isikute tõhusam kaasamine ning seeläbi huvide parem kaalumine (vt ka [õiguskantsleri 07.03.2023 kirja](#)).

Harjutusvälja erandkorras asutamise või laiendamise korralduse andmiseks tuleb seaduse kohaselt läbi viia avatud menetlus, st huviosalusega ehk puudutatud isikutega menetlus (RelvS § 85 lg 3³).

Avatud menetlus

Avatud menetlust reguleerivad [haldusmenetluse seaduse](#) (HMS) §-d 46–50, milles on sätestatud nõuded isikute teavitamisele, ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtajale, dokumentide avalikule väljapanekule ja avalikule istungile.

Menetluse algatamisest tuleb teatada ka isikutele, kelle õigusi võib haldusakt piirata (HMS § 47 lg 2 p 2, § 49 lg 4). Nii tuleb menetluse algatamisest teatada kinnisasja omanikele, kelle kinnisasjad jäävad asutavata või laiendatava harjutusvälja piiresse. Kuna harjutusvälja kasutamisega kaasneb näiteks müra ja vibratsioon, mis võib puudutada ka nende isikute õigusi, kes jäävad harjutusvälja piirest välja, tuleb ka neile menetluse algatamisest teatada. Riigikohus on selgitanud, et menetlusse tuleb kaasata iga isik, kelle puhul on haldusülesannete hoolsal täitmisel võimalik ette näha, et haldusakt võib piirata tema õigusi (vt nt Riigikohtu 11.10.2019 otsus nr [3-15-2232](#), p 8). Lisaks puudutatud isikute isiklikult teavitamisele, tuleb menetluse algatamisest teada anda ka üleriigilise levikuga ajalehes (HMS § 47 lg 3).

Menetluse algatamisest teatades tuleb avaldada ka avatud menetluse korras antava õigusakti eelnõu väljapaneku aeg ja koht ning ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtaeg (HMS § 47 lg 4).

Igäühel on võimalus tutvuda õigusakti eelnõu ja seletuskirjaga ning muude asjassepuutuvate oluliste dokumentidega (HMS § 48 lõiked 1 ja 2). Välja ei tohi panna andmeid, mille avaldamine

² Parrest, N. Planeerimismenetluse ja avatud menetluse vahetõrge. Juridica 2006/7, lk 464-465.

on seadusega või seaduse alusel keelatud (riigisaladus, ärisaladus jne; HMS § 48 lg 3). Kui juurdepääsupiiranguga andmed on õigusakti eelnõu suhtes seisukohavõtuks olulise tähendusega, tuleb püüda avaldada nii palju teavet, kui see on ilma riigisaladust kahjustamata võimalik (vt ka Riigikohtu 22.05.2022 otsus nr [3-16-1562](#), p 29).

Isikud, kelle õigusi võib haldusakt piirata, kui ka huvitatud isikud võivad esitada märkusi ja ettepanekuid õigusakti eelnõu kohta (HMS § 49 lõiked 1 ja 2). Avatud menetluses ei saa igäüks esitada märkusi ja ettepanekuid õigusakti eelnõu kohta. Samas jääb igäühele õigus esitada märgukirju ja selgitustaotlusi ning neile tuleb vastata seaduses sätestatud korras (vt [märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse](#) § 2 lõiked 1 ja 2, § 5 lg 8 lause 2 ja 3, § 6).

Asja arutamiseks tuleb korraldada ka avalik istung, kus menetlusosalised võivad suuliselt arvamust avaldada (HMS § 50).

Harjutusvälja asutamise või laiendamise vaidlustamine

Harjutusvälja rajamise või laiendamise korralduse saab Vabariigi Valitsus anda pärast avatud menetluse läbiviimist (RelvS § 85 lg 3³ lause 1).

Korralduses tuleb märkida harjutusvälja asukoht ja ala piir, kavandatava tegevuse eesmärk ja kirjeldus vastavalt harjutusvälja arendusprogrammidele, samuti keskkonnameetmed ning muu korralduse aluseks olev asjakohane teave (RelvS § 85 lg 3⁴).

Vabariigi Valitsuse korraldus on haldusakt HMS § 51 mõttes (haldusakti õiguspärasuse kohta vt HMS § 54). Korralduse õiguspärasust saab kontrollida halduskohus.

Halduskohtusse saab isik pöörduda oma õiguste kaitseks ([halduskohtumenetluse seadustiku](#) (HKMS) § 44 lg 1). Muul eesmärgil, sealhulgas teise isiku õiguse või avaliku huvi kaitseks, võib isik kohtusse pöörduda vaid seaduses sätestatud juhul (HKMS § 44 lg 2). Muul eesmärgil kohtusse pöördumise õigus on näiteks keskkonnaorganisatsioonil ([keskkonnaseadustiku üldosa seaduse](#) § 30 lg 2, § 31; vt ka Riigikohtu 13.02.2023 otsus nr [3-21-1360](#), p 15).

Nursipalu harjutusvälja laiendamine

Kahtlemata on vaja tagada Eesti iseseisvus ja julgeolek. Selleks on Kaitseväel ja Eesti liitlastel vaja harjutusvälju. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus teatas hiljuti, et on algatanud avatud menetluse Nursipalu harjutusvälja laiendamiseks. Vabariigi Valitsuse korralduse „Nursipalu harjutusvälja laiendamine planeerimiseadust kohaldamata ja Natura asjakohase hindamise algatamine“ eelnõuga ja selle seletuskirjaga ning teiste dokumentidega on võimalik tutvuda Riigi Kaitseinvesteeringute [veebilehel](#). Sellelt veebilehelt leiab ka teavet avaliku väljapaneku ja istungi kohta.

Avatud menetluse käigus on huvitatud ja puudutatud isikutel võimalus esitada oma seisukohad harjutusvälja laiendamise kohta. Avalikkuse kaasamisega on riigil võimalik koguda mitmekülgset teavet, mida tal varem polnud. Asjakohaste arvamuste, ettepanekute ja märkuste arvestamine peaks viima ühiskonnale sobiva lahenduse leidmiseni. Seega ei tohiks riik esitatud arvamustesse, ettepanekutesse ja märkustesse suhtuda kergekäeliselt ega pidada avalikku väljapanekut ning arvamuste, ettepanekute ja märkuste esitamist üksnes formaalsuseks.

Loodan, et harjutusvälja laiendusele on võimalik leida lahendus kõigi osapoolte huve ja vajadusi arvestades.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee